

Soạn bài Đất nước của Nguyễn Đình Thi - Ngữ văn lớp 12

Câu 1. Theo anh/chị, nên chia bài thơ thành mấy phần? Nêu ý nghĩa của mỗi phần và giải thích quan hệ giữa các phần.

Trả lời:

a. Bố cục: 2 phần:

- Phần 1: Từ đầu đến câu “*Những buổi ngày xưa vọng nói về*”.

=> Ý nghĩa: hình ảnh đất nước vươn dậy từ trong máu lửa, đau thương.

- Phần 2: Đoạn còn lại

=> Ý nghĩa: Hình ảnh đất nước vươn dậy từ trong máu lửa, đau thương,

b. Mối quan hệ giữa các phần: Đó là quan hệ bổ sung cho cảm hứng tổng hợp về đất nước thêm đầy đủ và phong phú hơn.

- Đoạn 1 gồm các khổ thơ, ý thơ đã được hình thành từ trước (1948 - 1949), nhưng tác giả cảm thấy chưa đầy đủ, chưa phong phú.

- Đoạn 2 là những cảm nhận bổ sung, giàu tính khái quát, cho ta thấy hình ảnh đất nước Việt Nam không chỉ có cộng đồng, những con đường hay “*những dòng sông nước chảy nặng phù sa*”... mà còn là một đất nước vươn lên từ trong gian khổ, chiến tranh:

Nước Việt Nam từ máu lửa

Rũ bùn đứng dậy, sáng loà.

Câu 2. Hình ảnh mùa thu Hà Nội trong hoài niệm của nhà thơ hiện ra với những điểm gì đặc sắc?

Trả lời:

Hình ảnh mùa thu Hà Nội trong hoài niệm của nhà thơ đặc sắc ở những khía cạnh sau đây:

- Một mùa thu chia tay đầy lưu luyến băng khuâng

- Một mùa thu có những ấn tượng về thời tiết thủ đô: “*Sáng chớm lạnh trong lòng Hà Nội*”.

- Một mùa thu có những hình ảnh rất đẹp mà buồn đến mức ám ảnh: “*Những phố dài xao xác hơi may*”, “*Sau lưng thêm nắng lá rơi đầy*”.

Soạn bài Đất nước của Nguyễn Đình Thi - Ngữ văn lớp 12

- Một mùa thu đầu thu của cuộc kháng chiến: “*Những phố dài xao xác heo may*”, “*Người ra đi đâu không ngoảnh lại*”.

Câu 3. Phân tích đoạn thơ từ “*Mùa thu nay khác rồi*” đến “*Những buổi ngày xưa vọng nói về*”.

- Đoạn thơ từ “*Mùa thu nay khác rồi*” đến “*Những buổi ngày xưa vọng nói về*” thể hiện những thay đổi, biến chuyển.
- Nhận vật “*tôi*” thay đổi từ trạng thái buồn, băng khuâng, lưu luyến đến vui sướng, tự hào.
- Cái nhìn thay đổi từ đường phố, thềm nhà sang núi đồi, rừng tre, trời xanh, cánh đồng, dòng sông.
- Cảm xúc của tác giả hân hoan, hả hê trước cảnh đất nước rộng lớn:

Trời thu thay áo mới

Trong biếc nói cười thiết tha

- Tác giả chuyển sang cảm xúc tự hào về chủ quyền đất nước và truyền thống bất khuất của cha ông:

Trời xanh đây là của chúng ta

Núi rừng đây là của chúng ta ...

Những buổi ngày xưa vọng nói về

- Cảm hứng vui sướng và tự hào sở dĩ có được là do tình hình thực năm 1948. Sau chiến thắng Việt Bắc thu - đông năm 1947, cả một vùng đất rộng lớn thuộc sáu tỉnh biên giới phía Bắc được giải phóng. Điều đem lại cảm hứng tin tưởng, tự hào của các nhà thơ đi theo kháng chiến (đoạn thơ này được hình thành từ năm 1948 trong bài *Sáng mát trong như sáng năm xưa*).

- Khi thể hiện cảm hứng tự hào, tác giả đã có những khám phá sâu về truyền thống. Đất nước với Nguyễn Đình Thi nổi bật lên ở truyền thống bất khuất:

Nước chúng ta

Nước những người chưa bao giờ khuất

Đêm đêm rì rầm trong tiếng đất

Soạn bài Đất nước của Nguyễn Đình Thi - Ngữ văn lớp 12

Những buổi ngày xưa vọng nói về

Đó là hai đặc tính quý báu của dân tộc ta anh hùng bất khuất và giản dị chất phác.

Câu 4. Nguyễn Đình Thi đã cảm nhận và suy tư như thế nào về quê hương đất nước trong phần 2?

Trả lời:

Phần 2 của bài thơ chuyên hướng suy tư và cảm nhận về đất nước. Tác giả cố gắng tạo dựng hình ảnh đất nước đau thương nhưng anh dũng vươn lên từ trong đau khổ và hi sinh.

- “*Ôi những cánh đồng quê chảy máu... nhớ mắt người yêu*”: là khổ thơ nói về đất nước đau thương trong vòng dây thép gai của địch và hình ảnh con người Việt Nam anh dũng và lãng mạn (như cách nói của Tố Hữu “Biết cảm thụ và biết yêu thương”).

- “*Từ những đau thương chiến đấu... Lòng dân ta yêu nước thương nhà*” là khổ thơ nói về sự căm hờn đối với quân cướp nước và bè lũ bán nước, cũng như tinh thần đấu tranh, lòng “yêu nước thương nhà” của nhân dân ta.

- “*Khói nhà máy... ánh bình minh*” là hai khổ thơ suy ngẫm về đất nước từ thời điểm hiện tại (“ôm đất nước những người áo vải” - “Đã đứng lên thành những anh hùng”) và nhiều hi sinh (“*Mỗi bước đường mỗi bước hi sinh*”). Tâm trạng của tác giả tràn ngập niềm vui và niềm tin tưởng (“*Lòng ta bát ngát ánh bình minh*”)

- Khổ thơ kết tạo dựng một hình ảnh ước lệ rất hùng tráng về đất nước, con người Việt Nam:

Súng nổ rung trời giận dữ

Người lên như nước vỡ bờ

Nước Việt Nam từ máu lửa

Rủ bùn đứng dậy sáng loà

Hai câu đầu gợi lại hình ảnh quần chúng nhân dân xông lên cướp chính quyền trong Cách mạng tháng Tám; hai câu nói là biểu tượng rực rỡ về đất nước, con người Việt Nam qua cảm nhận và suy ngẫm của nhà thơ.

Trong lời thơ, nhịp thơ, như có tiếng ào ạt của bước chân ra trận, sự sục sôi của ý chí quyết chiến, quyết thắng. Hình ảnh đất nước đi lên từ nô lệ đến tự do, từ làm than đến quyết thắng, từ bóng tối đến ánh sáng, từ nỗi đau đến niềm vui được tác giả miêu tả qua

Soạn bài Đất nước của Nguyễn Đình Thi - Ngữ văn lớp 12

những lời thơ đầy kiêu hãnh, tự hào. Đất nước vụt lớn, đứng dậy trong hào hùng, vinh quang. Câu thơ tràn ngập âm hưởng sử thi, giàu sắc thái thần thoại, huyền thoại.

Câu 5. Anh chị nhận xét như thế nào về độ dài ngắn của các câu thơ, cách chọn lựa hình ảnh và nhịp điệu trong bài thơ? Cách viết như vậy có tác dụng gì?

Trả lời:

Bài thơ được làm theo thể thơ tự do với các đặc điểm: câu thơ dài ngắn khác nhau, nhịp điệu khi nhanh, khi chậm. Kết hợp với việc lựa chọn sử dụng những hình ảnh có tính khái quát cao phù hợp với việc diễn tả nội dung tư tưởng và mạch cảm xúc của tác giả.

Tác dụng:

- Giúp tác giả dựng được một bức tượng đài đẹp đẽ, sống động về hình ảnh đất nước trong chiến đấu và chiến thắng.
- Gợi được cảm nhận rõ ràng về sự chiến thắng của dân tộc: Chiến thắng ấy là kết quả của bao nhiêu máu đổ, bao nhiêu mồ hôi và nỗi đau vò xé; chiến thắng ấy cũng là kết tinh cao nhất của tình yêu, của tinh thần chiến đấu và khát vọng hoà bình sâu thẳm.
- Tạo được cảm hứng hào hùng cho khúc tráng ca của dân tộc từ nô lệ đến tự do, từ buồn thương đến mừng vui, hạnh phúc. Đây chính là sự vận động đẹp đẽ, sâu sắc trong tứ thơ của Nguyễn Đình Thi.